

УДК 340.811.050
DOI <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2021.5-1/18>

Бойван О. С.

Донецький національний університет імені Василя Стуса

Ковтун О. В.

Донецький національний університет імені Василя Стуса

АНАЛІЗ ФУНКЦІОНУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ КАТЕГОРІЇ РОДУ В АСПЕКТІ ГЕНДЕРНОЇ ЛІНГВІСТИКИ НА МАТЕРІАЛІ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ

У статті проаналізовані різновиди функціонування гендерної категорії роду в аспекті гендерної лінгвістики на матеріалі періодики. Сучасні лінгвістичні дослідження висвітлюють різні аспекти явища гендеру. Вони створюють підґрунтя для аналізу гендерної ідентичності в публіцистичному тексті, з яким ми маємо на меті працювати, бо наполягають на існуванні численних ідентичностей, визнаючи їхню мінливість. У межах гендерної лінгвістики виділяють два мовних процеси, перший з яких отримав назву «специфікація» або «фемінізація». «Нейтралізація» ж стає основним мовним засобом гендерної політкоректності, де наголошується на про необхідності усунення назви осіб жіночої статі за професією. Сучасні періодичні видання, як частина ЗМІ, висвітлюють нові соціальні, політичні, економічні та ін. процеси, сприйняття яких проходить через ціннісну орієнтацію людини, її вибір, що знаходить своє відображення безпосередньо у комунікативній діяльності.

На рівні теоретичного узагальнення нами було визначено, що гендерів у сучасній лінгвістиці нараховується значно більше, ніж граматичних родів (яких традиційно три): співвідносні із займенниками: 1) що належать до чоловічого роду, співвідносні із займенником he; 2) що належать до жіночого роду, співвідносні із займенником she; 3) що належать до середнього роду, співвідносні із займенником it; 4) що можуть належати до жіночого та чоловічого родів, співвідносні із займенниками he, she; 5) що можуть належати до чоловічого та середнього родів, співвідносні із займенниками he, it; 6) що можуть належати до жіночого та середнього родів, співвідносні із займенниками she, it; 7) що можуть належати до жіночого, чоловічого та середнього родів, співвідносні із займенниками she, he, it. Аналіз періодичних видань дозволив визначити деякі тенденції у висвітленні в них категорії роду.

Ключові слова: гендер, категорія роду, гендерна лінгвістика, сучасні періодичні видання, гендерна ідентичність.

Постановка проблеми. Сучасна гендерна лінгвістика розвивається у напрямках конструювання та аналізу гендерного дискурсу як нового типу культурологічного дискурсу, заснованого на ненасильстві й неприйнятті агресії. Цей дискурс характеризується, з одного боку, наявністю гендерної культури, з іншого – браком або повною відсутністю мовних засобів для її вербалізації. Сучасні лінгвістичні дослідження торкаються різних аспектів явища гендеру. Вони дають основу для аналізу гендерної ідентичності в публіцистичному тексті, бо стверджують існування численних ідентичностей, визнають їхню нестабільність та мінливість.

У межах гендерної лінгвістики виділяють два мовних процеси, перший з яких отримав назву «специфікація» або «фемінізація». Специфікація

служить для репрезентації в мові «непрозорі» жіночої статі шляхом послідовного і симетричного маркування статі». «Нейтралізація» ж стає основним мовним засобом гендерної політкоректності, представники якої оголошують про необхідність усунення назви осіб жіночої статі за професією.

Сучасні періодичні видання як частина ЗМІ висвітлюють нові соціальні, політичні, економічні, екологічні та інші процеси, сприйняття яких проходить через ціннісну орієнтацію людини, її вибір, що знаходить своє відображення безпосередньо у комунікативній діяльності. Гендерна проблематика висвітлюється у періодичних виданнях імпліцитно та експліцитно. У першому разі це публікація статей на гендерну тематику. У другому ж разі можна досліджувати гендерну проблематику через різні лексичні, граматичні

та інші засоби, що використовуються авторами статей інколи навіть на підсвідомому рівні. Вживання тих або тих іменників, займенників, граматичних конструкцій щодо осіб чоловічого або жіночого роду може свідчити про свідоме або неусвідомлене ставлення авторів статей до осіб чоловічої або жіночої статі. Можна говорити про те, що, з одного боку, періодичні видання черпають свої образи з уже існуючих стереотипів, з іншого – останні підкріплюються, створюються і поширюються ЗМІ. Таким чином, ті гендерні образи, які передаються нам ЗМІ, не тільки відображають реальну картину взаємин статей, але і конструюють цю систему відносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній лінгвістиці відбувається зміщення уваги до гендерних та інших аспектів соціальної ідентичності. Ранні дослідження проводилися з постпозитивістської точки зору і недостатньо враховували відмінності в соціальній ідентичності. На відміну від цього, сучасні дослідники використовують широкий спектр поглядів та досліджують виміри розвитку соціальної ідентичності окремо та пересічно [8, с. 577–596].

Загальні питання гендеру на філософському та культурологічному рівнях були досліджені у роботах А. Баллу, Дж. Батлер, С. де Бовуар, Я. Бондарчук, Г. Брандт, О. Вороніна, Ю. Галустьян, Дж. Дейтс, Дж. Дентон, Д. Жданова, Дж. Копитофф, Дж. Корбетт, А. Курзан, В. Торрес, Л. Уестбрук, К. Шильт, А. Шлегель та ін.

Різні напрями гендерної лінгвістики розглядалися у працях таких учених, як Л. Бородицьки, А. Вандишева, Г. Вільданова, О. Вороніна, Н. Габріелян, О. Горошко, Н. Зборовська, І. Зикова, М. Ібрагім, Б. Ілліш, А. Кириліна, А. Мартинюк, Ю. Маслова, Н. Овчаренко, С. Охотнікова, М. Павленко, Т. Ровенська, М. Рюткьонен, Е. Сепір, О. Федорова, Т. Шварненгер, А. Шлегель та ін.

Визначено, що гендер – це соціальна конструкція, яка передбачає «інтеракційний процес розроблення гендерних ідентичностей, який, як передбачається, відображає і, природно, походить від біологічних ознак» [7, с. 442].

Американська психологічна асоціація визначає біологічну стать як хромосомні, гормональні та анатомічні характеристики, які класифікуються як чоловічі, жіночі або міжстатеві чи інтерсексуальні. Поняття «гендер» та «біологічна стать» часто неправильно використовуються та недоцільно взаємозамінюються. Гендерна ідентичність – це «внутрішня концепція людини щодо гендерних категорій» [5, с. 424].

Н. Пушкарьова зазначає, що «гендер – це системна характеристика соціального порядку, від якої неможливо відмовитися або позбутися» [2]. Гендер означає по суті й соціально-культурний процес, під час якого відбувається конструювання суспільством відмінностей у чоловічих і жіночих ролях, поведінці, психічних, інтелектуальних, ідеологічних, релігійних, естетичних та емоційних характеристиках, і сам результат – «соціальний конструкт гендеру» [2].

Постановка завдання. Ця наукова розвідка ставить перед собою завдання детально проаналізувати функціонування гендерної категорії роду в аспекті гендерної лінгвістики на матеріалі періодики.

Виклад основного матеріалу. Отже, розпочнемо з **іменників, що належать до чоловічого роду, співвідносні із займенником *he***. Попри те, що традиційно більшість англійських іменників на позначення осіб співвідносяться з чоловічим родом, контекстуально не усі вони номінують саме чоловіків. Втім, існує багато лексем на позначення осіб саме чоловічої статі, і насамперед це, звичайно, лексема *man* – ядро семантичної групи іменників, що належать до чоловічого роду. *A Turkish man and his British wife have been told they cannot settle together in the UK, prompting claims that the Home Office is “exiling” its own citizens if they happen to fall in love with somebody from a different country* (ТІ: 08.01.19).

Спочатку слово *gentleman* означало чоловіка шляхетного походження (це було основним визначенням аристократа, наступний титул – *esquire*), але потім цим словом стали називати освіченого чоловіка, поважного та врівноваженого. *These are confusing times for the English gentleman* (ТІ: 01.10.10). *The Independent has contacted Esquire for comment* (ТІ: 16.02.19).

Один із варіантів сучасного використання слова *gentleman* в англійській мові – номінувати чоловіка, який має достатньо коштів та вільного часу, щоб зацікавитись предметом, не будучи професіоналом, та не використовуючи своїх аматорських знань та вмінь, щоб заробити на життя. У таких випадках це слово зазвичай стає префіксом і інколи використовується у періодичних виданнях. *You can't be a gentleman-architect any more* (ТІ: 05.12.93).

Early in 1890, Douglas Pelly, the son of a clergyman, set sail for Canada, where he hoped to make an agreeable living as a gentleman-farmer (ТІ:01.09.04).

When he persuaded the gentleman-racer Ray Bellm to let him try a contemporary Le Mans (ТІ: 15.06.97).

Лексема *boy* номінує дитину або підлітка чоловічої статі:

An 11-year-old boy has been shot in east London, police said (ТІ: 02.05.20). Слова, які номінують чоловіків за сімейними стосунками, також завжди співвідносяться із займенником *he*. *The father of a man killed in the London Bridge terror attack has launched a stinging attack on Boris Johnson, accusing him of using his son* (ТІ: 17.12.19). *James Gallagher plays guitar while he sings along with his granddad, 73-year-old Paul Browne, who can be seen on the TV* (ТІ: 17.12.19).

Гоноративи відносно чоловіків, що стоять перед прізвиськами, так само завжди співвідносяться із займенником *he*. *Mr Bozkurt faces being imprisoned for at least six months if he returns to his home country because he did not carry out obligatory military service due to being in the UK when he reached the age of 20* (ТІ: 08.01.19). *Sir* is an honorary naming of a man in the English-speaking world, which has two meanings – title and appeal: *Sir Patrick Vallance has said people should not rely on the swift development* (ТІ: 20.04.20).

Загалом більшість іменників англійської мови на позначення осіб співвідносні із займенником *he*, проте деякі з них одночасно співвідносяться і з іншими займенниками, що буде досліджено нижче.

Іменники, що належать до жіночого роду, співвідносні із займенником *she*. Ядром семантичної групи іменників, що належать до жіночого роду, співвідносних із займенником *she* є лексема *woman*, що завжди номінує осіб жіночої статі. *Women ban mens-only golf club members from sitting on park bench* (ТІ: 24.01.18).

Також до жіночого роду зазвичай належить іменник *fiancee*. *Dr Kriel and his fiancee are both British residents but were told their UKborn daughter had no right to live in the UK* (ТІ: 19.04.19). *I will be separated from my wife* (ТІ: 08.01.19).

Слова, утворені за допомогою афіксів *-ess*, також традиційно номінують осіб жіночої статі. *Hostesses at the Presidents Club charity dinner, who were allegedly told to wear “black sexy shoes” and black underwear, accused attendees of groping and propositioning them* (ТІ: 24.01.18).

Додавання до такого іменника лексеми *woman*, що маркує жіночу стать, так, як у наступних прикладах, є плеоназмом. *Top businessmen seen “groping” women hostesses at charity dinner* (ТІ: 24.01.18). *The FT investigation revealed 130 women hostesses were hired by the Artista agency, to keep attendees “happy” and serve them drinks* (ТІ: 24.01.18).

У сучасній англійській мові формальні показники жіночого роду переважно втратили граматичну функцію позначення біологічної статі особи. Суфіксальний спосіб позначення роду стає способом вираження несерйозного або презирливого ставлення до жінки і частково демонструє її положення в суспільстві (зокрема, несерйозне або презирливе ставлення).

Ставлення окремих найменувань відображає нерівноправність статей у професійній діяльності, виявляючи більш низький статус осіб жіночої статі. Так, корелюючий суфікс жіночого роду співвідноситься з більш низьким статусом жінки, наприклад: *the indignity was too much for fishwoman* (ТІ: 29.09.99) Тут слово *fishwoman* означає ‘торговка рибою’, тоді як лексема чоловічого роду *fishman*, що корелює з нею означає ‘рибалка’.

The manageress of a pub in Consett, just north of Durham city, said that the “overwhelming” bar-room opinion pre-referendum was “We want to be British again” (ТІ: 04.07.16). Тут слово *manageress* означає ‘жінка, яка володіє невеликим магазином, пабом чи іншим торгівельним закладом’, тоді як лексема чоловічого роду *fishman*, що корелює з нею означає ‘керівник’, ‘менеджер’ тощо.

The conductress came down the stairs and correctly threw me off the bus on the basis that there were more than five people standing (ТІ: 14.09.99). В цьому прикладі лексема *conductress* означає ‘жінка-кондуктор у міському транспорті’, тоді як лексема чоловічого роду *conductor*, що корелює з нею, означає ‘диригент’.

Hadiya Pendleton was murdered a week after appearing as a majorette in the King College Prep School drill team at the inauguration (ТІ: 30.01.13). У прикладі, наведеному вище, лексема *majorette* означає ‘майоретка’, ‘дівчина, яка марширує попереду оркестру з жезлом’, тоді як лексема чоловічого роду *major*, що корелює з нею означає ‘майор’. Фактично відповідність між іменниками чоловічого і жіночого роду є тільки в групі позначень станових титулів.

Як уже зазначалося, для сучасної англійської мови характерні дві стратегії досягнення симетричної представленості статі в мові: нейтралізація роду (Gender neutralization) і специфікація роду (Gender specification). Відповідно до першої стратегії, будь-які морфосинтаксичні і лексичні риси, які наділяють іменники чоловічого і жіночого роду, займенники та інші частини мови нейтралізуються, особливо в невизначено-особистих контекстах [6]. Нейтралізація досягається витісненням займенники третьої особи чоловічого роду

he з узагальнено-особистих тверджень, створенням складних іменників з напівфіксами *-person* і виключенням з активного вживання напівфіксів *-man*. Зберігаються формальні показники приналежності до статі у складних іменників: основи жіночого роду (*-girl, -woman, -lady* та ін.) Наприклад: *a black schoolgirl has admitted to lying about a racist playground attack which attracted global attention* (ТІ: 01.10.19). *This Tosca comes on less like the diva we expect than a dumpy washerwoman who has been taught a few stock operatic poses* (ТІ: 12.05.14). В цих прикладах основи жіночого роду *-girl*, і *-woman* використовуються в словоскладанні, сигналізуючи про те, що найменування означає особу жіночої статі.

Іменники, що належать до середнього роду, співвідносні із займенником *it*. При метонімії інколи дія людини переноситься на організацію, в якій вона працює. В такому разі, коли суб'єктом виступає організація вживається займенник *it*: *in the refusal letter the Home Office acknowledged the "change in culture" may make integrating into society in Turkey difficult for his wife <...>*. *It continued <...>* (ТІ: 08.01.19).

Іменники, що позначають неживі предмети і абстрактні поняття, явища, як правило, відносяться до середнього роду (neuter gender), наприклад: *this chair has a wooden frame with a 10-year guarantee and it's made in the UK* (ТІ: 08.01.19). *There's a storage tray and a cup holder – perfect for transporting your stuff, as well as the cat's. It even has brakes* (ТІ: 04.03.20). *Talking to children about adult issues like disease, terrorism or war has never been an easy job for parents – particularly when fear is fueled by classroom chatter and rumours* (ТІ: 23.03.20). До цього ж роду зазвичай відносяться й іменники, що позначають тварин, наприклад: *he "seemed certain that if it was a cat it was a bloody big one"* (ТІ: 16.10.19).

Категорія роду є категорією постійної ознаки: вона виражається через іменникову класифікацію, а не через зміну форм слів, кожний іменник відноситься до одного з трьох родів.

Іменники спільного роду – це окрема група іменників. Для них категорія роду – це категорія змінної ознаки. У всіх правилах є виключення, тому і в питанні гендерного складу англійської мови існують такі ситуації, коли просто необхідно виходити не із загальних правил і логічного аналізу, а з уже усталених мовних форм вираження, пов'язаних із культурним і історичним розвитком мови та її носіїв. Так, наприклад, в англійській мові до середнього роду, крім неживих предме-

тів, відносять тварин і також дітей до одного року. Крім того, не всіх тварин людина схильна відносити до середнього роду. Люди часто називають за статевою ознакою своїх домашніх вихованців. Відповідно, собака (самиця) буде *she* – вона, а пес *he* – він. Крім того, існують і зворотні виключення, оскільки деякі неживі предмети і навіть назви абстрактних явищ, в стилістично забарвленій мові, можуть бути визначені як живі і, відповідно, замінюватися займенниками *he* або *she*. До таких слів належать, наприклад групи іменників, такі як назви кораблів, різних країн, автомобілів, і так далі. Подібного роду іменники, природно, не мають родової ознаки, але їх майже завжди замінюють займенником *she*. В цілому ж займенник середнього роду *it* традиційно позначає неживі об'єкти, а також тварин і стосовно до людей окремо не вживається (але може вживатися паралельно із *he* та /або *she*, що буде розглянуто нижче).

Іменники, що можуть належати до жіночого та чоловічого родів, співвідносні із займенниками *he, she* одночасно. В результаті планомірного впливу феміністської мовної політики і зміни історичних реалій в сучасних англійських періодичних виданнях намітилася низка змін.

Звернемо увагу на те, що значно збільшилася група іменників з немаркованим родом: *Angela Walder Chairperson RSPCA* (ТІ). І в цьому прикладі використано іменник *chairperson* замість традиційного *chairman*. З контексту зрозуміло, що іменник відноситься до жінки, отже, в цьому разі він співвідносний із займенником *she*. Нині розширилося семантичне наповнення таких лексем, як *man, woman* і *person*, займенникове словосполучення *he and she* служить показником формального, політкоректного письма та ін.

Sussex students' union said its policy has received a positive reaction from students, however union officers have been forced to deny rumours that gender specific pronouns "he" and "she" had been banned completely, following media speculation (ТІ: 02.01.17). *In a statement, USSU said: "Contrary to some press reports, the Students' Union has not banned the words she/her/he/him or any other pronoun* (ТІ: 10.11.19)

Крім того, з метою політкоректності навіть йдуть далі: *In 2015, the University of Tennessee switched its official gender pronouns from he and she to xe and ze to encourage a culture of inclusion* (ТІ: 08.11.16).

Gender pronouns range from "he" and "she" to more nuanced forms such as "xie" and "ey" (ТІ: 10.11.19).

Таким чином, антропоцентричний поворот у розвитку лінгвістичної науки детермінував переорієнтацію вектора мовного розвитку в бік симетричного уявлення гендеру, іноді на шкоду природному розвитку мови. Наведемо приклад іменника, що номінує особу за громадянським статусом.

The fact that she was travelling on a US passport does not affect her rights as a British national (ТІ: 19.04.19). Слово *national* ‘громадянин’ може позначати особу і чоловічої, і жіночої статі. У цьому прикладі стає зрозумілим, що йдеться про особу жіночої статі через наявність займенників *she, her*.

Слід зазначити, що не завжди йдеться про особу певної статі. Може йтися про особу взагалі так, як у такому прикладі: *A child born to a person who has indefinite leave to remain in the UK is a British citizen by birth* (ТІ: 19.04.19). В цьому разі не має значення гендерна чи статева приналежність особи, адже йдеться про людину, яка підходить під певні умови (*who has indefinite leave to remain in the UK*) незалежно від її статі.

Так само і в наступному прикладі: *the Home Office must apologise to the family immediately and finally put an end to the open hostility towards any individual who dares to be in this country without a British passport* (ТІ: 19.04.19).

Сучасний погляд на батьківство як на взаємну відповідальність батька і матері із догляду за дитиною припускає, що іменник *parent* не завжди супроводжується займенником або іншим іменником, який би дозволив ідентифікувати стать: *these are all frequent internal (and sometimes external) queries of the new parent – and each is hard to answer without experience or a philosophy degree* (ТІ: 22.04.19).

Основи чоловічого роду (*-man, -master*) вживаються для створення гендерно нейтральних складних найменувань, які позначають осіб обох статей. Наприклад: *Independent Digital News and Media, publisher of The Independent and Indy100, has appointed John Paton as chairman* (ТІ: 03.09.19). Тут слово *chairman* має значення ‘голова’ і співвідноситься із займенником *he*, про що ми можемо зробити висновок із контексту, в якому присутнє чоловіче власне ім’я *John*. Тоді як у наступному прикладі через присутність жіночого власного імені *Janet* ми можемо зрозуміти, що йдеться про особу жіночої статі і, отже, про співвіднесеність слова *chairman* із займенником *she*

Janet Yellen confirmed as Federal Reserve chairman (ТІ). Займенник *she* знаходиться в пре-

позиції з іменником, що позначає вид діяльності, типовий тільки для чоловіків так, як у наступних прикладах: *the She-Apostle, By Glyn Redworth* (ТІ: 06.11.08). *On the 12th and 14th of May, Sweden's She Captain sailing network for women chose our base in Stockholm to hone their skills* (ТІ: 17.05.19). Елемент *she* може акцентувати гендерну приналежність носія негативної характеристики, наприклад: *'Well, my gotbigger, she baggage has just said. I'll die when I'm eighty I'm feeling so lazy lately greatly she malady*. Займенник *she* по відношенню до чоловіків підкреслює їх жіночність або безхарактерність, наприклад: *Ms Stainfield-Bruce said she he was still in shock following her ordeal* (ТІ: 11.08.19). Займенники чоловічого роду *he* перед лексемами жіночого роду передають різко негативну конотацію, наприклад: *Charlize is intelligent and beautiful, while Seth is an over weight he-frump with a great pelt of beard* (ТІ: 16.05.19).

Складні слова, що містять другий компонент чоловічого роду, тим не менше, можуть номінувати осіб жіночої статі, наприклад:

When Natasha Kittelsen-Clifford's daughter Alice started in year one, overnight she turned into a "tomboy" (ТІ: 20.19.11). Тут слово *tomboy* має значення ‘дівчинка-бешкетниця’ і співвідноситься із займенником *she*, що ми бачимо і з контексту. Крім того, стать людини, про яку йдеться у публікації ідентифікується додатково за допомогою іменника *daughter*, який завжди співвідноситься із займенником *she*. Водночас у сучасних періодичних виданнях інколи лексемою *tomboy* ‘томбой’ номінується один із гендерів. Як правило, за статевою ознакою томбої – жінки, але вони прагнуть зовнішньо виглядати, як чоловіки (зачіска, одяг) і інколи співвідносять лексему *tomboy* із займенником *he*. Так, як в наступному прикладі: *You don't like princesses? Aah, you're a tomboy, that's cool too. Tomboys are always popular with the boys, but for the wrong reasons* (ТІ: 15.10.15). Було знайдено один приклад поєднання іменника жіночого роду із гоноративом *Mr* і співвідносного із займенником *he*: *Mr Toad escapes from prison by disguising himself as a washerwoman* (ТІ: 19.08.13). Але цей приклад можна назвати виключенням, а така колізія створилася через контекст: у статті йдеться про особу-трансгендера.

Іменники, що можуть належати до чоловічого та середнього родів, співвідносні із займенниками *he, it* одночасно. Наявність у складного іменника другого компонента чоловічого роду не завжди свідчить про те, що слово позначає тільки особу чоловічої статі. Складний

іменник з другим компонентом чоловічого роду може позначати також неживі предмети: *take a large glass carboy bottle and measure the diameter of the inside of the top of the bottle* (ТІ: 01.11.06). Тут іменник *carboy* має значення ‘обплетена бутель для кислот’. В цьому прикладі незаперечна співвіднесеність лексеми *carboy* із займенником *it*, але у наступному прикладі бачимо, як це складне слово обіграно таким чином, що має власне ім’я *i*, отже, може бути співвіднесено із займенником *he*: *the Florida cosplayer, who was born with spinal muscular atrophy, seemed to be going for the early scenes of the film, when Mad Max is chained up by carboy Nux* (ТІ: 14.09.15). Наведемо ще приклад: *A po’ boy with oysters is a traditional New Orleans dish which originated during the Depression when oysters cost as little as 5 cents a dozen*. Словосполучення *po’ boy* номінує один з видів бутербродів і співвідноситься із займенником *it*.

Але О. Смирницький у своїх працях вказує, що слово *love* в англійській мові може відноситися до чоловічого і середнього роду. Закріплення чоловічого роду за іменником *love* засноване на культурно-історичній традиції і пов’язане із запозиченням цього образу з класичної міфології – можливо, образу бога любові – Купідона [4, с. 140]. Дослідниця І. Руденкова також вказує, що з поняттям *love* іноді вживається особовий займенник чоловічого роду *he*, але заперечує будь-яке відношення до категорії роду, а посилається на прагнення досягти певного стилістичного ефекту [3, с. 34].

Отже, співвідносність із тим або тим займенником може визначатися як граматикою, так і традиціями, а також власним бажанням автора тексту, якщо від хоче створити певний стилістичний ефект.

Іменники, що можуть належати до жіночого та середнього родів, співвідносні із займенниками *she, it* одночасно. Серед іменників, що можуть співвідноситися із займенниками *she, it* одночасно, традиційно переважають назви тварин жіночої статі. Але, крім того, у дискурсі ЗМІ стала помітна тенденція до персоніфікації деяких неживих об’єктів, причому під час персоніфікації їм частіше стає властивим жіночий рід.

В інших контекстах наведені іменники можуть співвідноситися із займенником *it*. Назви деяких самиць тварин можуть співвідноситися із займенником *she*. Наприклад: *Dallas Zoo has launched an investigation into why a male lion attacked and killed a lioness in front of hundreds of visitors. Despite living peacefully together for years, witnesses say the male lion suddenly turned*

on the lioness, calmly forcing his jaws around her throat and dragging her to the ground. An autopsy on the lioness showed she had died from severe neck wounds and hemorrhaging. The lion exhibit was immediately closed following the incident, and the male removed from the enclosure (ТІ: 19.11.13). Тут лексема, яка номінує самицю лева – *lioness*, вживається із займенником *she*. У наступному прикладі лексема, що номінує самицю бика – *cow* – так само вживається із займенником *she*: *a cow and her calf are doing well after a local vet pulled off a socially distanced caesarean-section single-handed on a Cumbria farm* (ТІ: 21.04.20).

Отже, хоч деякі тварини – живі об’єкти англійської культури – вважаються тваринами вищого положення (наприклад, свійські, або наділені особистими якостями, як то ле і львиця), та їм надаються особисті якості людської суті, їх назви не завжди вживаються із займенником *he / she*, а в деяких випадках – із особовим займенником *it*, як і решта тварин і взагалі всі об’єкти, що не заміщаються займенниками *he / she*.

Іменники, що можуть належати до жіночого, чоловічого та середнього родів, співвідносні із займенниками *she, he, it* одночасно. Зазвичай гендерна ознака маркується в цьому або наступному реченні. Наприклад: *they said his child did not have the right to reside in the country. Instead they said she could enter the UK but only on a six-month tourist visa specifying that she must not work or use public services* (ТІ: 19.04.19).

Отже, було використано іменник *child*, але рід було визначено у наступному реченні через вживання займенника *she*, через що читач може дізнатися, що йдеться про дитину жіночої статі. При вживанні іменників, що можуть належати до жіночого, чоловічого та середнього родів, співвідносні із займенниками *she, he, it*, стать може маркуватися не тільки займенником, але й іменником, якщо він усталено співвідноситься з тим або тим родом, наприклад: *a baby that was born in the UK to two British-resident parents has been denied the right to live in the country. <...> Dr Charles Kriel, a US national and special adviser to a parliamentary select committee, was returning to Britain from Florida with his fiancée Katharina Viken and their 15-week-old daughter <...>* (ТІ: 19.04.19). В наведеному прикладі таким маркером гендеру виступив іменник *daughter*, який завжди співвідноситься із займенником *she*. Іменник, що маркує стать, може супроводжувати безпосередньо іменник, що може належати до жіночого, чоловічого та середнього родів:

*Officers said the child, a **baby boy**, was found in a grey babygrow in Dalston, Hackney, close to the busy Kingsland road at around 11:40am* (ТІ: 25.01.20). Також індикатором може виступати власне ім'я: *Dr Kriel was told his 15-week old **baby Viola** did not have the right to reside in the country* (ТІ: 19.04.19).

Але власне ім'я не завжди може бути надійним індикатором через наявність великої кількості імен, що можуть належати як чоловіку, так і жінці. В наведеному випадку вжито традиційно жіноче ім'я, отже, воно може слугувати маркером статі. Так само, як і у випадку з іменниками, що можуть належати до жіночого та чоловічого родів, співвідносними із займенниками *he, she* одночасно, іменники, що можуть належати до жіночого, чоловічого та середнього родів, співвідносні із займенниками *she, he, it* одночасно також не завжди відносяться до особи певної статі: *a **child** born to a person who has indefinite leave to remain in the UK is a British **citizen** by birth* (ТІ: 19.04.19).

Загалом у публіцистичному дискурсі небагато прикладів співвідносності іменників на кшталт *child* або *baby* із займенником *it*, що може свідчити, що в цьому дискурсі, на відміну від розмовного, згадування дитини як істоти середнього роду не є поширеним. Серед небагатьох прикладів можемо навести: *it is our **baby**. It is the seed of our love*. Було знайдено один випадок співвідносності іменника *baby* у формі однини з іменником третьої особи множини *they*: *Making a **baby** sleep – and ensuring **they** stay asleep – is one of the hardest challenges of parenthood (and to those of you whose **baby** just nods off on command, be thankful, and quiet)* (ТІ: 22.04.19).

На нашу думку, семантично тут *they* скоріше наближається до займенника середнього роду *it*, ніж *she* до або *he*. Процес соціалізації хлопчиків і дівчаток, чоловіків і жінок істотно відрізняється один від одного і передбачає засвоєння ними моделей статевої поведінки. З погляду І.Л. Когана, статева роль – це модель соціальної поведінки, комплекс очікувань, стереотипів, вимог, адресованих суспільством людям чоловічої або жіночої статі [1].

Крім того, одночасна співвіднесеність із займенниками *it* може спостерігатися у полісемічних слів та словосполучень:

*Guoco Group Limited, to create a Community-Based **Master Land** Use Plan*

for (ТІ). Тут словосполучення *Master Land* означає 'землекористування', отже, неживий об'єкт, який співвідноситься із займенником *it*.

Але в інших випадках *master land* або *master-land* може мати значення 'майстер', 'спеціаліст' і позначати чоловіків та жінок і, отже, співвідноситься із займенниками *he, she* відповідно.

Висновки та пропозиції. Отже, на рівні теоретичного узагальнення нами було визначено, що гендерів у сучасній лінгвістиці нараховується значно більше, ніж граматичних родів (яких традиційно три). З опертям на дослідження Ч. Хоккета ми класифікували іменники англійської мови на такі групи, співвідносні із займенниками: 1) що належать до чоловічого роду, співвідносні із займенником *he*; 2) що належать до жіночого роду, співвідносні із займенником *she*; 3) що належать до середнього роду, співвідносні із займенником *it*; 4) що можуть належати до жіночого та чоловічого родів, співвідносні із займенниками *he, she*; 5) що можуть належати до чоловічого та середнього родів, співвідносні із займенниками *he, it*; 6) що можуть належати до жіночого та середнього родів, співвідносні із займенниками *she, it*; 7) що можуть належати до жіночого, чоловічого та середнього родів, співвідносні із займенниками *she, he, it*.

Аналіз періодичних видань дозволив визначити деякі тенденції у висвітленні в них категорії роду.

1. В аналізованих статтях зафіксовано як іменники чоловічого роду, так і відповідні їм іменники жіночого роду. Але аналіз статей дає змогу виявити високу частотність вживання іменників чоловічого роду і нижчий ужиток іменників жіночого роду.

2. Кількість займенників, знайдених у статтях, на позначення осіб відрізняється від загальноприйнятої градації *she, he, it*. Так, було знайдено випадок співвідносності іменника *baby* у формі однини з іменником третьої особи множини *they*. Крім того, виявлено альтернативні «новостворені» займенники *xe* і *ze* та їхні варіанти *xie* і *ey*, що вживаються замість традиційних займенників *he* і *she* відповідно.

3. Вживання морфем на позначення чоловічого або жіночого роду додає лексемам неоднозначне семантичне значення. У деяких випадках це допомагає просто ідентифікувати стать особи, про яку йдеться, але водночас низка таких найменувань жіночого роду відображає жартівливе або зневажливе ставлення до осіб жіночої статі. Можна сказати, що у періодичних виданнях формальні показники жіночого роду переважно втратили граматичну функцію позначення біологічної статі особи. Суфіксальний спосіб позначення роду стає

способом вираження несерйозного або презирливого ставлення до жінки і частково демонструє її положення в суспільстві (зокрема, несерйозне або презирливе ставлення). Семантичні асиметрії виявляють більш низький статус осіб жіночої статі. Це ж стосується і додавання займенників *he* і *she* або лексем жіночого роду у препозицію до іменників. Наявність в препозиції лексем жіночого роду підкреслює, що особа жіночої статі займається не типовим або не широка поширеним для жінок видом діяльності, а також маркує нижчу оцінку фахівця-жінки. При чому в такому випадку може виражатися і зневажливе ставлення до чоловіків (якщо у препозиції до номінації чоловіка стоїть займенник *she*). Гендерно нейтральні іменники не мають такої конотації. Взагалі у сучасних періодичних виданнях відображається перевага гендерно нейтрального найменування на кшталт *person*.

4. Для періодичних видань характерне значне переважання морфологічних показників жіночого роду над показниками чоловічого роду, а також словотворчих основ для позначення осіб жіночої

статі. Іменники, що мають формальний показник чоловічого роду, використовуються для позначення референтів чоловічої, жіночої статі і як гендерно нейтральне найменування.

5. У періодичних виданнях використовуються складні іменники, які утворюються за допомогою основ чоловічого або жіночого роду. Складні слова, що позначають осіб жіночої статі, зустрічається рідше. Іменники з формальними показниками чоловічого роду стають гендерно нейтральними. Все більша кількість основ чоловічого роду позначає осіб обох статей. Номінація осіб жіночої статі іменниками чоловічого роду зараховується до розряду гендерних асиметрій. У результаті політики, спрямованої на їх усунення, створюються гендерно нейтральні терміни, які не містять формальних показників на стать особи. Вказівка на стать особи, переважно у жінок, вважається недоречною.

Тобто в результаті дотримання мовної політкоректності створюються гендерно нейтральні найменування в руслі західної тенденції до унісексу.

Список літератури:

1. Коган И.Л. Гендерная культурология: культура пола и пол культуры. URL: <http://nashaucheba.ru/v37637>.
2. Пушкарева Н. Гендерные исследования и исторические науки. 1999. № 3, С. 166–181.
3. Руденкова И.В. Анафорический род в его отношении к грамматическому роду и именной категории лица (на материале индоевропейских языков): дис. ... канд. филол. наук. Владимир, 2010.
4. Смирницкий А.И. Морфология английского языка. М. : ИЛНИИЯ, 1959. 432 с.
5. Catalano, C., Shlasko, D. Transgender oppression: Introduction. *Readings for diversity and social justice*. 2010. New York: Routledge. P. 423–429.
6. Pauwels A. Feminist language planning and titles for women: some cross linguistic perspectives. *Contrastive Sociolinguistics*. Berlin: Mouton de Gruyter, 1996. P. 251–269.
7. Schilt K., Westbrook L. Doing gender, doing heteronormativity: "Gender normals," transgender people, and the social maintenance of heterosexuality. *Gender & Society*. 2009. № 23(4). P. 440–464.
8. Torres, V., Jones, S. R., Renn K.A. Identity development theories in student affairs: Origins, current status, and new approaches. *Journal of College Student Development*. 2009. № 50. P. 577–596.

Boivan O. S., Kovtun O. V. THE ANALYSIS OF FUNCTIONING OF THE GENDER CATEGORIES IN ASPECTS OF GENDER LINGUISTICS ON MATERIALS OF PERIODICALS

The article analyzes the types of functioning of the gender category of the genus in the aspect of gender linguistics on the basis of periodicals. Modern linguistic research covers various aspects of the phenomenon of gender. They provide the basis for the analysis of gender identity in the journalistic text we intend to work with, because they insist on the existence of multiple identities, recognizing their variability. Within the framework of gender linguistics, there are two language processes, the first of which is called "specification" or "feminization". "Neutralization" is becoming the main linguistic means of gender political correctness, which emphasizes the need to eliminate the name of women by profession. Modern periodicals, as a part of the media, cover new social, political, economic, and other processes, the perception of which passes through the value orientation of man, his choice, which is reflected directly in the communicative activity.

According to the level of theoretical generalization, we have determined that there are more genders in modern linguistics than grammatical genders (there are traditionally three of them): related to pronouns: 1) belonging to the masculine gender, related to the pronoun he; 2) belonging to the feminine, corresponding to the pronoun she; 3) belonging to the middle genus, correlated with the pronoun it; 4) that may belong to the feminine and masculine genders, correlated with the pronouns he, she; 5) that may belong to the masculine and neuter genders, correlated with the pronouns he, it; 6) that may belong to the feminine and neuter genders, correlated with the pronouns she, it; 7) that may belong to the feminine, masculine and neuter genders, correlated with the pronouns she, he, it. Analysis of periodicals has identified some trends in their coverage of the genus category.

Key words: gender, gender category, gender linguistics, modern periodicals, gender identity.